

Круглий стіл на тему: « Стоп булінг »

*Мій улюблений світ -
Без насильства,
Без жорстокості, болю і зла,
Де народом заспівана пісня
Містить тільки хороші слова.
Мій улюблений світ – це не казка,
А реальне щасливе життя,
Бо звільнивши наш світ від насильства,
Можна сміло іти в майбуття.*

Мета:

-Формування нетерпимості до проявів агресії;

-Ознайомити учнів з поняттям «булінг», його видами та проявами;

-Навчити учнів розрізняти «конфліктні ситуації» та ситуації «булінгу»;

-Розвивати навички конструктивного вирішення конфліктних ситуацій, толерантного спілкування;

-Формувати негативне ставлення до булінгу (неприпустимість проявів булінгу в дитячому середовищі).

Навчальні завдання:

Наприкінці заняття учні повинні:

-вміти контролювати себе у ситуації булінгу;

-розрізняти конфліктні ситуації і ситуації булінгу;

-знати способи зупинити булінг;

Хід проведення

Доброго дня! Сьогодні ми зібралися за круглим столом обговорити дуже важливу тему – тему насильства та жорстокості серед учнів.

Нам всім подобається, коли нас люблять, поведуться з нами чемно, звертаються до нас на ім'я, особливо на лагідне. А які відчуття у вас виникають, коли нас постійно ображають, глузують? Мені хочеться розпочати нашу зустріч притчею.

«Ця історія трапилась дуже давно у старовинному місті, де мешкав один мудрець. Слава про його мудрість розійшлася далеко за межі міста. Та жив у тому місті один чоловік, який заздрив славі мудреця. І от вирішив він придумати таке запитання, щоб мудрець не зміг на нього відповісти. Пішов чоловік на узлісся, спіймав метелика, заховав його в долонях і подумав: «Спитаю я в мудреця: скажи, о наймудріший, який метелик у мене в руках – живий чи мертвий?». Якщо він скаже «живий», я стисну долоні, і метелик помре; а якщо скаже «мертвий», я розкрию долоні, і метелик полетить. Ось тоді всі зрозуміють, хто з нас розумніший.

Так усе і сталося. Зловивши метелика, лихий чоловік попрямував до мудреця і запитав у нього: «Який метелик у мене, о наймудріший, живий чи мертвий?». І мудрець,

який і насправді був дуже розумною людиною, відповів: «Усе у твоїх руках, чоловіче» [Народні притчі].

Як ви вважаєте, що мав на увазі мудрець, коли так відповів чоловікові?

Висловлювання учасників круглого столу.

Наприклад: Від самої людини залежить, житиме метелик чи помре тощо.

Але в цих мудрих словах є ще один зміст: **від людини залежить, чого у світі стане більше — добра чи зла, як вона ставитиметься до інших добре чи погано.**

Сьогодні серед учнівської молоді надзвичайно загострилася проблема насильства, здійснюваного самими дітьми один до одного, тому ми поговорили про жорстокість, яка направлена на одну дитину. Це явище називають **булінгом**.

Що ж таке булінг?

Булінг у перекладі з англійської – хуліганити, грубіянити, визначається, як утиск, цькування, дискримінація. **Це тривалий процес свідомого жорстокого ставлення з боку дитини або групи дітей до іншої дитини або дітей.**

«Булінг (цькування) – діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого» [Закон України «Про освіту»].

У 2019 року вступили в силу норми закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», який визначає поняття булінгу. Напередодні початку нового навчального року, Міністерство юстиції України продовжує інформування в рамках кампанії **#СтопБулінг**.

Булінг (bullying, від англ. bully – хуліган, забіяка) (цькування) - це діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

Які ознаки булінгу?

Типовими ознаками булінгу є:

- систематичність (повторюваність) діяння;
- наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі;
- наслідки у вигляді психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страху, тривоги, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Які є види булінгу?

Людину, яку вибрали жертвою, намагаються принизити, залякати, ізолювати від інших різними способами. Найпоширенішими видами булінгу є:

- **фізичний** (штовхання, підніжки, зачіпання, бійки, стусани, ляпаси, нанесення тілесних пошкоджень);
- **психологічний** (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, міміка обличчя, поширення образливих чуток, ізоляція, ігнорування, погрози, жарти, маніпуляції, шантаж);
- **економічний** (крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей, вимагання грошей);
- **сексуальний** (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська та образи сексуального характеру, зйомки у переодягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, жарти);
- **кібербулінг** (приниження за допомогою мобільних телефонів, Інтернету, інших електронних пристроїв).

Інформаційне повідомлення

Пам'ятай про свою відповідальність перед законом!

Стаття 173-4 КУпАП Булінг (цькування) учасника освітнього процесу

Булінг (цькування), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого, - тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, -тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене малолітніми або неповнолітніми особами віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, - тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Діяння, передбачене частиною другою цієї статті, вчинене малолітньою або неповнолітньою особою віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, - тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Як відрізнити звичайний конфлікт від булінгу?

Варто пам'ятати, що не кожен конфлікт є булінгом. Цькування - це тривалі, повторювані дії, а одинична сутичка між учасниками таким не може вважатися. Наприклад, якщо друзі посварилися та побилися чи діти разом весело штовхалися, але одна із них впала і забилася - це не вважається булінгом.

Проте, якщо однолітки на чолі з булером регулярно насміхалися, принижували або ховали та кидали речі дитини, штовхали, не вперше нецензурно обзивали та били, викладали в соцмережі непристойні чи відфотошоплені знімки дитини – потрібно негайно діяти!

Що робити, якщо ви стали свідком булінгу?

- Втрутитися і припинити цькування – булінг не слід ігнорувати.
- Зайняти нейтральну позицію в суперечці – обидві сторони конфлікту потребують допомоги.
- Пояснити, які саме дії вважаєте булінгом і чому їх варто припинити.
- Уникати в спілкуванні слів «жертва» та «агресор», аби запобігти тавруванню і розподілу ролей.
- Повідомити керівництво навчального закладу про ситуацію, що склалася, і вимагати вжити заходів щодо припинення цькування.

Ситуації з фізичним насильством потребують негайного втручання!

Як ви вважаєте, яка ж соціальна структура булінгу? Хто є учасниками булінгу?

Висловлювання учнів. Булер – агресор (переслідувач, кривдник), жертва – людина, яка постраждала та спостерігач або спостерігачі.

Пропоную до вашої уваги відеоролик. *(Перегляд відеосюжету про булінг)*

А зараз прошу вас розділитися на 3 групи. Кожна група має написати на папері, як розпізнати кожного з них: *агресора, жертву і спостерігача.*

Учні пишуть відповіді, прикріплюють на флінчарті та зачитують.

Наприклад:

- **жертвою** цькування може стати абсолютно будь-яка дитина, не дивлячись на те, якою б сильною або здібною вона не була б. Однак найчастіше жертвами стають ті, хто найбільше виділяються;
- діти, які не можуть захистити себе, фізично слабші за своїх однолітків;
- діти з особливими освітніми потребами; діти, які уникають певних місць у школі (наприклад, на перерві сидять у класі); дивно одягнені;
- ті, хто швидко втрачає самоконтроль, легко піддається емоціям; діти, які не мають близьких друзів серед однолітків; діти, які часто хворіють;
- діти з незвичайною зовнішністю (помітні шрами, косоокість тощо або ж зовнішністю, не звичною для даної громади, – інший колір шкіри, розріз очей тощо); повні чи худі;
- часто діти зі специфічними інтересами, що призводить до сприйняття їх як «диваків», талановиті та обдаровані;

- дитина, погляди якої відрізняються від загальноприйнятих у даному колективі, нові учні у класі.

Так. Потенційна жертва – людина замкнена, вразлива, яку легко налякати, не впевнена у собі, має занижену самооцінку, депресивна, часто думає про суїцид, більше спілкується з дорослими, ніж з ровесниками, фізично слабша за «агресора».

Як розпізнати агресора або булера? Хто, на вашу думку, може булінгувати? Учні пишуть відповіді, прикріплюють на фліпчарті.

Наприклад:

- **булерами** ж найчастіше стають ті, хто хоче, щоб їх всі слухалися і боялися. У більшості таких дітей – яскраво виражені нарцисові риси характеру;
- їм весь час доводиться самостверджуватися за рахунок інших людей, доводити власну перевагу;
- вони зазвичай фізично сильніші за інших;
- виділяються зовнішністю, манерою поведінки, одягом;
- часто зухвалі та агресивні в ставленні до дітей та дорослих;
- не дуже гарно вчаться, але в той же час їм не вистачає уваги і поваги дорослих;
- ростуть без заборон та авторитету батьків.

А як розпізнати спостерігача?

Учні пишуть відповіді, прикріплюють на фліпчарті:

- це діти з кола кривдника,
- однокласники,
- випадкові учні або ін.

1. Вправа «Мозковий штурм» Що може стати причиною булінгу?

(Учні записують свої думки по черзі на дошці)

- заздрість; • помста; • відчуття неприязні до жертви; • прагнення домінувати, підкорювати собі всіх; • боротьба за лідерство, потреба в підпорядкуванні лідерові або нейтралізації суперника; • зіткнення різних субкультур, цінностей, поглядів; • агресивність; • відсутність предметного дозвілля; • бажання принизити заради задоволення, розваги чи самоствердження; як компенсація за невдачі в навчанні, суспільному житті; від тиску й жорстокого поводження батьків або інших важливих для дитини дорослих; у разі неухваги батьків тощо.

Підсумок та зворотній зв'язок.

Робота в групах.

Вправа: Коло ідей «Як зупинити насильство?».

Завдання групам: обговорити це питання і запропонувати свої ідеї.

(Учні оформлюють свої ідеї на папері, по закінченні зачитують)

- Уникай ситуацій, які можуть призвести до насильства.
- Говори спокійно і впевнено.

- Дай агресору можливість зупинитися.
  - Відійди в сторону. Це не ознака слабкості!
  - Не прагни помсти ворогам.
- Вмій просити пробачення.
- Попроси допомоги. Це не ознака слабкості чи боягузтва!
  - Ти маєш право відмовитися робити те, до чого тебе примушують силою або образливими, злими словами.
  - Твоя власність належить тільки тобі.
  - Ти маєш право на допомогу.

Висновок: *Кожна людина має право жити вільно, у безпеці, відчуваючи тепло і любов!*

(Обговорення)

Вправа «Асоціації»

Учні об'єднуються в 2 групи. Учасники витягують картки із словами «наси́льство» і «толерантність». На початку букви слова «наси́льство» (для однієї групи) і слова «толерантність» (для другої групи) учасники пишуть свої асоціації з даними словами. Наприклад, слово **толерантність** у учнів може викликати асоціації: терпіння, спілкування, любов, єдність, співпраця, моральність, радість.

Слово «наси́льство» у учнів може викликати асоціації: агресія, негатив, ненависть, страх, стрес, знущання, лицемірство, побиття тощо.

Учні пишуть відповіді, прикріплюють на фліпчарті та обговорюють.

Давайте всі разом подумаємо як захистити себе від булінгу?

Учні пишуть відповіді і прикріплюють на фліпчарті:

- зберігати спокій, діяти хоробро; відійди в сторону – не ознака слабкості!
- говорити спокійно і впевнено – дати агресору можливість зупинитися;
- продумати декілька фраз, типу: «Відчепися», «Дай мені спокій», або більш влучні;
- компанію з двох чи трьох підлітків чіпатимуть з меншою вірогідністю, ніж тих, хто тримаються одинаками; коли є проблемна ситуація, краще триматися разом;
- якщо опинились або стали свідками ситуації булінгу, потрібно звернутися: у своєму навчальному закладі – до соціального педагога, практичного психолога, класного керівника, вчителя, медичного працівника;
- в поліції – до дільничного інспектора, працівників кримінальної поліції у справах дітей; до працівників служби у справах дітей державної адміністрації; неурядових громадських організацій;
- звернутися також за порадою до батьків, до людини, з якою довірливі стосунки (друг або подруга, родичі, вчитель);
- поговорити про це з своїм братом, сестрою, знайомими;

- звернутись на гарячу лінію (0-800 -500-225).

Отже, булити зовсім не круто. Набагато було б ліпше, якби люди замість булінгу робили щось добре один для одного.

Отже, давайте об'єднаємося в єдине ціле – в паутинку на знак того, що ми разом виступаємо проти булінгу. Бібліотекар дає учням клубок і просить у довільному порядку передавати його із рук в руки, тримаючи частину нитки в себе, поки не обплутає усіх дітей.

Скільки важать наші слова? Часом ті слова, які нічого не важать, наші вчинки, які ми робимо, непомітні для нас самих, лягають великою образою й болем на інших. І під таким тягарем може зламатися кожна людина. Я точно знаю, що хоча б раз, але кожен із вас завдавав образи іншим, навіть не зауважуючи цього.

Притча «Скільки важить сніжинка?»

Одного разу маленька синичка, сидячи на засніженій гілці дерева, запитала в дикого голуба:

— Скільки важить одна сніжинка?

— Не більше, ніж нічого, — відповів він їй.

— Тоді я хочу розповісти тобі дуже цікаву історію, —

вела далі синичка. — Одного разу я сиділа на ялиновій гілці, й почався снігопад. Це ще не була віхола, й легкі сніжинки спокійно лягали на дерева. Я нарахувала 7435679 сніжинок, які опустилися на ялинову гілку. І коли остання сніжинка, що, як ти сказав, «важить не більше, ніж нічого», впала на неї — гілка зламалася. — Після цього синичка злетіла, залишивши голуба у глибокій задумі.

Насправді слова, з якими ми звертаємося одне до одного, важать дуже багато: добрими, лагідними можна підняти людині настрій, зробити її щасливою, а злими і жорстокими — образити, принизити і навіть убити. Про це потрібно пам'ятати під час спілкування і конфлікту, щоб не зіпсувати стосунків назавжди.

Я щиро вірю і повністю впевнений, що кожен з вас вживатиме такі слова, що підніматимуть настрій іншим, щоб будувати і не руйнувати. Адже те, що ми говоримо так чи інакше лишає слід у серці людини, якій ми це сказали.

Ваш клас – це маленька сім'я. Мені, та й вам, хотілося б, щоб у вашій сім'ї завжди панувало добро, взаємоповага, не було сварок, лихослів'я. **А ще ваш клас – це ще й частинка більшої сім'ї – нашої школи.** Я переконаний, що кожен із вас прагне, щоб наш ліцей став територією Добра. Тому пам'ятайте правило, яке називають Золотим «Усе, що хочете аби робили вам люди, те робіть їм і ви».

Мені дуже хочеться пригадати цитату української письменниці Ліни Костенко, яка дуже гарно характеризує бажану поведінку дітей у школі: «Віддай людині крихітку себе. За це душа поповнюється світлом».

Завершальна вправа.

Вихователь роздає учням **«серця доброти»**.

Було б набагато ліпше, якби люди замість булінгу робили щось добре один для одного. Я пропоную вам написати на серці те, що може допомогти іншій людині, зігріти їй душу (поділитися парасолькою під час дощу, притримати для когось двері). Зберіть усі «серця», перемішайте їх, відтак запропонуйте кожному витягнути навмання одне серце та впродовж наступного тижня зробити те, що написано на ньому.

Наша зустріч за круглим столом закінчилась. А зараз прошу сказати: «Що вам найбільше запам'яталося?», «Що зможете за необхідності застосувати в житті?», «Чи збулися ваші очікування?»